

Grim T. 2020: Vrabec kosmopolita. Živa 68(1): 42–46, 68(2): 99–104, 68(3): 152–157.

Použitá a vybraná doporučená literatura

- Ackerman J. 2018: Genialita ptáků. Kazda, Brno.
- Anderson T. R. 2006: Biology of the ubiquitous house sparrow: from genes to populations. Oxford University Press, Oxford.
- Anděra M. 2018: Cizinci mezi našimi savci. Živa 66(5): 277–279.
- Andrew S. C., Awasthy M., Bolton P. E., Rollins L. A., Nakagawa S. & Griffith S. C. 2018: The genetic structure of the introduced house sparrow populations in Australia and New Zealand is consistent with historical descriptions of multiple introductions to each country. Biological Invasions 20: 1507–1522.
- Andrew S. C., Awasthy M., Griffith A. D., Nakagawa S. & Griffith S. C. 2018: Clinal variation in avian body size is better explained by summer maximum temperatures during development than by cold winter temperatures. Auk 135: 206–217.
- Andrew S. C. & Griffith S. C. 2016: Inaccuracies in the history of a well-known introduction: a case study of the Australian house sparrow (*Passer domesticus*). Avian Research 7: 9.
- Andrew S. C., Jensen H., Hagen I. J., Lundregan S., Griffith S. C. 2018: Signatures of genetic adaptation to extremely varied Australian environments in introduced European house sparrows. Molecular Ecology 27: 4542–4555.
- Andrew S. C., Taylor M. P., Lundregan S., Lien S., Jensen H., Griffith S. C. 2019: Signs of adaptation to trace metal contamination in a common urban bird. Science of the Total Environment 650: 679–686.
- Anonymus 1853: Vrabec. Živa 1853(2): 41–44.
- Anonymus 2018: Big garden birdwatch 2018 results. British Birds 111: 248.
- Avery J. D. & Lockwood J. L. 2017: Introduction history, impact and management of house sparrows in North America. In: Pitt W. C., Beasley J. & Witmer G. W.: Ecology and management of terrestrial vertebrate invasive species in the United States. CRC Press, USA. s. 357–381.
- Beer A.-J. 2019: RSPB spotlight: sparrows. Bloomsbury, London.
- Bell C. P., Baker S. W., Parkes N. G., Brooke, M. L. & Chamberlain D. E. 2010: The role of the Eurasian sparrowhawk (*Accipiter nisus*) in the decline of the house sparrow (*Passer domesticus*) in Britain. Auk 127: 411–420
- Bergtold W. H. 1921: The English sparrow (*Passer domesticus*) and the automobile. Auk 38: 244–250.
- BirdLife International 2019: *Passer domesticus* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T103818789A155522130. [cit. 12. 1. 2020].
- Blackburn T. M., Lockwood J. L. & Cassey P. 2009: Avian invasions: the ecology and evolution of exotic birds. Oxford University Press, Oxford.
- Brejšková L. 2003: Pták roku 2003 – vrabec domácí. Česká společnost ornitologická, Praha.
- Cepák J. 2011: Poslední malostranští vrabci. Ptačí svět 18(1): 12.
- Cocker M. & Tipling D. 2013: Birds and people. Jonathan Cape, London.
- Crick H. Q. P., Robinson R. A., Appleton G. F., Clark N. A. & Rickard A. D. (eds.) 2002: Investigation into the causes of the decline of starlings and house sparrows in Great Britain. BTO Research Report No. 290, Thetford.
- Dadam D., Robinson R. A., Clements A., Peach W. J., Bennett M., Rowcliffe J. M. & Cunningham A. A. 2019: Avian malaria-mediated population decline of a widespread iconic bird species. Royal Society Open Science 6: 182197.

- De Laet J., Peach W. J. & Summers-Smith J. D. 2011: Protocol for censusing urban sparrows. *British Birds* 104: 255–260.
- De Laet J. & Summers-Smith J. D. 2007: The status of the urban house sparrow *Passer domesticus* in north-western Europe: a review. *Journal of Ornithology* 148(Suppl. 2): S275–S278.
- Diamond J. 2000: Osudy lidských společností: střelné zbraně, choroboplodné zárodky a ocel v historii. Columbus, Praha.
- Dyk V. 1958: Vrabec jako lovec zlatohlávků. *Živa* 6(3): 116–117.
- Dyk V. 1968: Přizpůsobivost vrabce domácího. *Živa* 16(5): 191.
- Dyk V. 1973: Další doklad o přizpůsobivosti vrabce. *Živa* 21(1): 35.
- Elgvin T. O., Hermansen J. S., Fijarczyk A., Bonnet, T., Borge, T., Saether, S. A., Voje K. L. & Sætre G.-P. 2011: Hybrid speciation in sparrows II: a role for sex chromosomes? *Molecular Ecology* 20: 3823–3837.
- Elgvin T. O., Trier C. N., Tørresen O. K., Hagen I. J., Lien S., Nederbragt A. J., Ravinet M., Jensen H. & Sætre G.-P. 2017: The genomic mosaicism of hybrid speciation. *Science Advances* 3: e1602996.
- Ericson P. G. P., Tyrberg T., Kjellberg A. S., Jonsson L. & Ullén I. 1997: The earliest record of house sparrows (*Passer domesticus*) in northern Europe. *Journal of Archaeological Science* 24: 183–190.
- Flux J. E. C. & Thompson C. F. 1986: House sparrows taking insects from car radiators. *Notornis* 33: 190–191.
- Fric F. 1959: Zvláštnost vrabčí rodiny. *Živa* 7(1): 39.
- Gowaty P. A. 1984: House sparrows kill eastern bluebirds. *Journal of Field Ornithology* 55: 378–380.
- Grim T. 1992: Záchrana Kulatého ostrova. *Živa* 40(2): 92–93.
- Grim T. 2006: Kde jsou ochranné priority? Medializace kontra ochrana přírody. *Vesmír* 85(3): 140–147.
- Grim T. 2012: Proč kukačka neparazituje nejnápadnější ptáky? Konkrétní příklad s obecným poučením pro ekologické studie. *Živa* 60(1): 36–39.
- Grim T. 2013: Paraziti, bylinky a cigára. *Vesmír* 92(3): 137–138.
- Grim T. 2015: Cesta do města. Proč a jak se ptáci stěhují k lidem. *Vesmír* 94(7-8): 414–422.
- Grim T. 2016: Zpívají opravdu městští ptáci déle? Sýkora koňadra není *ptáci...* a proč je dobré na to nezapomínat. *Ptačí svět* 23(3): 16–18.
- Grim T. 2018a: Opeření vystěhovalci: špaček obecný. *Naše příroda* 11(1): 14–21.
- Grim T. 2018b: Opeření vystěhovalci: drozd zpěvný. *Naše příroda* 11(2): 28–35.
- Grim T. 2018c: Opeření vystěhovalci: pěvuška modrá. *Naše příroda* 11(3): 58–68.
- Grim T. 2018d: Opeření vystěhovalci: hrdlička divoká. *Naše příroda* 11(5): 66–75.
- Grim T. 2018e: Opeření vystěhovalci: vrabec polní. *Naše příroda* 11(6): 28–35.
- Grim T. 2019a: Opeření vystěhovalci: „pěnkavy“. *Naše příroda* 12(1): 43–51.
- Grim T. 2019b: Opeření vystěhovalci: „kachny“. *Naše příroda* 12(2): 46–55.
- Grim T. 2019c: Opeření vystěhovalci: strnad obecný. *Naše příroda* 12(3): 50–58.
- Grim T. 2019d: Opeření vystěhovalci: kos černý. *Naše příroda* 12(4): 36–45.
- Grim T. 2019e: Opeření vystěhovalci: ostatní nepěvci. *Naše příroda* 12(5): 42–51.
- Grim T. 2019f: Opeření vystěhovalci: ostatní pěvci. *Naše příroda* 12(6): 46–56.
- Grim T. 2019g: Žádné senzační vymírání kosa černého se nekoná. *Ekolist* 9. 12. 2019: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/tomasn-grim-zadne-senzacni-vymirani-kosa-cerneho-se-nekona>

- Grim T. 2020: Mimo poměšřovací řadu. Ptačí svět 27(1): 19–20.
- Grim T. & Stokke B. G. 2016: In the light of introduction: Importance of introduced populations for the study of brood parasite-host coevolution. In: Weis J. S. & Sol D. (eds.): Biological invasions and animal behaviour. Cambridge University Press, Cambridge. s. 133–157.
- Hermansen J. S., Saether S. A., Elgvin T. O., Borge T., Hjelle E. & Sætre G.-P. 2011: Hybrid speciation in sparrows I: phenotypic intermediacy, genetic admixture and barriers to gene flow. *Molecular Ecology* 20: 3812–3822.
- Herrera-Dueñas A., Pineda-Pampliega J., Antonio-García M. T. & Aguirre J. I. 2017: The influence of urban environments on oxidative stress balance: a case study on the house sparrow in the Iberian peninsula. *Frontiers in Ecology and Evolution* 5: 106.
- Hlásek J. 1981: Vrabec pokřovní. *Živa* 29(1): 34–35.
- Hole D. G., Whittingham M. J., Bradbury R. B., Anderson G. Q. A., Lee P. L. M., Wilson J. D. & Krebs J. R. 2002: Widespread local house-sparrow extinctions – agricultural intensification is blamed for the plummeting populations of these birds. *Nature* 418: 931–932.
- Howell H. J. & Clements S. L. 2019: Consumption of vertebrate prey by the house sparrow (*Passer domesticus*): an example of evolutionary responses to interspecific interactions within novel communities. *Wilson Journal of Ornithology* 131: 406–410.
- Ingram J. 2003: Věda pro všední den. Albatros, Praha.
- Johnston R. F. & Selander R. K. 1964: House sparrows: rapid evolution of races in North America. *Science* 144: 548–550.
- Kadava L. 2017: Amerika vybíjí nepůvodní labuť velké. *Avifauna* 8. 10. 2017: <https://avifauna.cz/amerika-vybiji-nepuvodni-labute-velke/>
- Komárek J. 1944: Hubení škodlivé zvěře a ptactva. 2. vyd. Orbis, Praha.
- Komárek J. 1950: Česká zvířena. Melantrich, Praha.
- Lee K., Martin L. & Wikelski M. 2005. Responding to inflammatory challenges is less costly for a successful avian invader, the house sparrow (*Passer domesticus*), than its less-invasive congener. *Oecologia* 145: 243–250.
- Leveau L. M. 2008: Dynamics of nectarivory in the house sparrow in an urban environment. *Ornitologia Neotropical* 19: 275–281.
- Lever Ch. 2005: Naturalised birds of the world. T & A D Poyser, London.
- Liebl A. L. & Martin L. B. II 2012: Exploratory behaviour and stressor hyper-responsiveness facilitate range expansion of an introduced songbird. *Proceedings of the Royal Society London B* 279: 4375–4381.
- Liebl A. L. & Martin L. B. II 2014: Living on the edge: range edge birds consume novel foods sooner than established ones. *Behavioral Ecology* 25: 1089–1096.
- Liebl A. L., Schrey A. W., Andrew S. C., Sheldon E. L. & Griffith S. C. 2015: Invasion genetics: lessons from a ubiquitous bird, the house sparrow *Passer domesticus*. *Current Zoology* 61: 465–476.
- Lima M. R., Macedo R. H. F., Martins T. L. F., Schrey A. W., Martin L. B. & Bensch S. 2012: Genetic and morphometric divergence of an invasive bird: the introduced house sparrow (*Passer domesticus*) in Brazil. *PLoS ONE* 7: e53332.
- Long J. L. 1981: Introduced birds of the world: the worldwide history, distribution and influence of birds introduced to new environments. A. H. & A. W. Reed, Sydney.
- MacLeod R., Barnett P., Clark J. & Cresswell W. 2006: Mass-dependent predation risk as a mechanism for house sparrow declines? *Biology Letters* 2: 43–46.

- Manna T., Cooper C., Baylis S., Shawkey M. D., Waterhouse G. I. N., Grim T. & Hauber M. E. 2017: Does the house sparrow *Passer domesticus* represent a global model species for egg rejection behavior? *Journal of Avian Biology* 48: 346–352.
- Martin L. B. II & Fitzgerald L. 2005: A taste for novelty in invading house sparrows, *Passer domesticus*. *Behavioral Ecology* 16: 702–707.
- Mayfield H. 1966: Fire in birds' nests. *Wilson Bulletin* 78: 234–235.
- Marzal A., Ricklefs R. E., Valkiunas G., Albayrak T., Arriero E., Bonneaud C., Czirják G. A., Ewen J., Hellgren O., Hořáková D., Izhova T. A., Jensen H., Križanauskiene A., Lima M. R., de Lope F., Magnussen E., Martin L. B., Møller A. P., Palinauskas V., Pap P. L., Pérez-Tris J., Sehgal R. N. M., Soler M., Szöllősi E., Westerdahl H., Zetindjiev P. & Bensch S. 2011: Diversity, loss, and gain of malaria parasites in a globally invasive bird. *PLoS ONE* 6: e21905.
- Meillère A., Brischoux F., Ribout C. & Angelier F. 2015: Traffic noise exposure affects telomere length in nestling house sparrows. *Biology Letters* 11: 20150559.
- Moudrá L., Zasadil P., Moudrý V. & Šálek M. 2018: What makes new housing development unsuitable for house sparrows (*Passer domesticus*)? *Landscape and Urban Planning* 169: 124–130.
- Moulton M. P., Cropper W. P., Avery M. L. & Moulton L. E. 2010: The earliest house sparrow introductions to North America. *Biological Invasions* 12: 2955–2958.
- Møller A. P., Díaz M., Flensted-Jensen E., Grim T., Ibáñez-Álamo J. D., Jokimäki J., Mänd R., Markó G. & Tryjanowski P. 2015: Urbanized birds have superior establishment success in novel environments. *Oecologia* 178: 943–950.
- Ockendon N., Griffith S. C. & Burke T. 2009: Extrapair paternity in an insular population of house sparrows after the experimental introduction of individuals from the mainland. *Behavioral Ecology* 20: 305–312.
- Pannekoek J. & van Strien A. 2001: TRIM 3 Manual. Trends and indices for monitoring data. Statistics Netherlands, Voorburg.
- Pazderová A. 2004: Vrabec domácí a jeho reakce na predátora. *Živa* 52(6): 271–273.
- Peach W. J., Vincent K. E., Fowler J. A. & Grice P. V. 2008: Reproductive success of house sparrows along an urban gradient. *Animal Conservation* 11: 493–503.
- Pecina P. 1981: Dva asijští vrabci. *Živa* 29(1): 33–34.
- Pinowski J. 1968: Vrabci předmětem bádání mezinárodního biologického programu. *Živa* 16(6): 232–233.
- Pipek P. 2018: Novozélandská hudba z dovozu. *Živa* 66(5): CXXXI–CXXXIII.
- Pipek P., Pyšek P. & Blackburn T. M. 2015: How the yellowhammer became a Kiwi: the history of an alien bird invasion revealed. *NeoBiota* 24: 1–31.
- Praus L. 2018: Chocholouši obecní – poslední mohykáni. *Naše příroda* 11(6): 26–30.
- Ravinet M., Elgvin T. O., Trier C., Aliabadian M., Gavrilov A. & Sætre G.-P. 2018: Signatures of human-commensalism in the house sparrow genome. *Proceedings of the Royal Society of London B* 285: 20181246.
- Reif J., Škorpilová J., Vermouzek Z. & Šťastný K. 2014: Změny početnosti hnízdních populací běžných druhů ptáků v České republice za období 1982–2013: analýza pomocí mnohodruhových indikátorů. *Sylvia* 50: 41–65.
- Reif J., Šťastný K., Bejček V. & Voříšek P. 2005: Jednotný program sčítání ptáků v České republice: současný stav a perspektivy. *Zprávy ČSO* 60: 56–61.
- Reif J. & Vermouzek Z. 2019: Collapse of farmland bird populations in an Eastern European country following its EU accession. *Conservation Letters* 12: e12585.

- Riyahi S., Hammer Ø., Arbabi T., Sánchez A., Roselaar C. S., Aliabadian M. & Sætre G.-P. 2013: Beak and skull shapes of human commensal and non-commensal house sparrows *Passer domesticus*. *BMC Evolutionary Biology* 13: 200.
- Robinson R. A., Siriwardena G. M. & Crick H. Q. P. 2005: Size and trends of the house sparrow *Passer domesticus* population in Great Britain. *Ibis* 147: 552–562.
- Samaš P. & Grim T. 2010: Globální experiment s ptačí ekologií: co se stane, když se evropský pták ocitne na Novém Zélandu? *Živa* 58(5): 227–229.
- Sætre G.-P., Riyahi S., Aliabadian M., Hermansen J. S., Hogner S., Olsson U., Gonzales Rojas M. F., Sæther S. A., Trier C. N. & Elgvin T. O. 2012: Single origin of human commensalism in the house sparrow. *Journal of Evolutionary Biology* 25: 788–796.
- Shaw L. M., Chamberlain D. & Evans M. 2008: The house sparrow *Passer domesticus* in urban areas: reviewing a possible link between post-decline distribution and human socioeconomic status. *Journal of Ornithology* 149: 293–299.
- Sheldon E. L. & Griffith S. Ch. 2017: A high incidence of non-cavity nesting in an introduced population of house sparrows suggests that the species should not be constrained by cavity-nest site availability. *Avian Research* 8: 29.
- Schrey A. W., Grispo M., Awad M., Cook M. B., McCoy E. D., Mushinsky H. R., T. Albayrak, Bensch S., Burke T., Butler L. K., Dor R., Fokidis H. B., Jensen H., Imboma T., Kessler-Rios M. M., Marzal A., Stewart I. R. K., Westerdahl H., Westneat D. F., Zehtindjiev P. & Martin L. B. 2011: Broad-scale latitudinal patterns of genetic diversity among native European and introduced house sparrow (*Passer domesticus*) populations. *Molecular Ecology* 20: 1133–1143.
- Skórka P., Lenda M. & Skórka J. 2009: Supermarkets – a wintering habitat for house sparrow *Passer domesticus* L. *Polish Journal of Ecology* 57: 597–603.
- Sol D., Maspons J., Vall-Ilosera M., Bartomeus I., García-Peña G. E., Piñol J. & Freckleton R. P. 2012: Unraveling the life history of successful invaders. *Science* 337: 580–583.
- Sol D., Timmermans S. & Lefebvre L. 2002: Behavioural flexibility and invasion success in birds. *Animal Behaviour* 63: 495–502.
- Storch D. 2015: Máme vizi ochrany přírody? *Fórum ochrany přírody* 2015(1): 12–14.
- Summers-Smith J. D. 1980: House sparrows down coal mines. *British Birds* 75: 325–327.
- Summers-Smith J. D. 1988: *The sparrows: a study of the genus Passer*. T. & A. D. Poyser, Calton.
- Summers-Smith J. D. 1992: *In search of sparrows*. T. & A. D. Poyser, London.
- Summers-Smith J. D. 2003: The decline of the house sparrow: a review. *British Birds* 96: 439–446.
- Summers-Smith J. D. 2005: *On sparrows and man: a love-hate relationship*. Vlastním nákladem autora, Guisborough.
- Summers-Smith J. D. 2007: Is unleaded petrol a factor in urban house sparrow decline? *British Birds* 100: 558–559.
- Summers-Smith D., Christie D. A. & Garcia E. F. J. 2019: House sparrow (*Passer domesticus*). In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D. A. & de Juana E. (eds.): *Handbook of the birds of the world Alive*. Lynx Edicions, Barcelona: <https://www.hbw.com/node/60925> [cit. 24. 12. 2019].
- Szent-Ivány J. 1959: The house sparrow being shipped to Australia. *Aquila* 66: 324–325.
- Šálek M., Havlíček J., Riegert J., Nešpor M., Fuchs R. & Kipson M. 2015: Winter density and habitat preferences of three declining granivorous farmland birds: the importance of the keeping of poultry and dairy farms. *Journal for Nature Conservation* 24: 10–16.

- Štajerová K., Pipek P., Sekerka L. & Pyšek P. 2015: Pozdě bycha honit aneb Chyby a omyly v introdukcích rostlin a živočichů. *Vesmír* 24. 9. 2015: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2015/09/pozde-bycha-honit-aneb-chyby-omyly-introdukcich-rostlin-zivocichu.html>.
- Šťastný K. 2018: Nepůvodní ptáci ve fauně České republiky. *Živa* 66(5): 272–276.
- Šťastný K. 2019: Biodiverzita avifauny v České republice. *Živa* 67(5): 261–263.
- Šťastný K. & Bejček V. (v tisku): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014–2017. Aventinum, Praha.
- Šťastný K., Bejček V. & Hudec K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. Aventinum, Praha.
- Šťastný K., Bejček V. & Němec M. 2017: Červený seznam ptáků České republiky. *Příroda* 34: 107–154.
- Šťastný K., Hudec K. a kol. 2011: Fauna ČR – ptáci 3/II. Academia, Praha.
- Thomson G. M. 1922: Naturalisation of animals & plants in New Zealand. Cambridge University Press, Cambridge.
- Vangestel C., Mergeay J., Dawson D. A., Callens T., Vandomme V. & Lens L. 2012: Genetic diversity and population structure in contemporary house sparrow populations along an urbanization gradient. *Heredity* 109: 163–172.
- Visser H. 2004: Estimation and detection of flexible trends. *Atmospheric Environment* 38: 4135–4145.
- Woods M., McDonald R. A. & Harris S. 2003: Predation of wildlife by domestic cats *Felis catus* in Great Britain. *Mammal Review* 33: 174–188.